

Türkiye Cümhuriyeti ile İspanya Hükûmeti arasında imza edilen uzlaşma, adlî tesviye ve hakem muahedesinin tasdiki hakkında kanun

(Resmî Gazete ile neşir ve ilânı : 5 /VII/1930 - Sayı: 1537)

№ 1680

BİRİNCİ MADDE — Türkiye Cümhuriyeti ile İspanya Krallığı arasında 28 nisan 1930 tarihinde Ankarada imza edilmiş olan uzlaşma, adlî tesviye ve hakem muahedesini ve merbutu mektuplar kabul ve tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — İşbu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — İşbu kanunun icrasına Hariciye vekili memurdur.

4 haziran 1930

TÜRKİYE İLE İSPANYA ARASINDA UZLAŞMA, ADLİ TESVİYE VE HAKEM MUAHEDESİ

Türkiye ile İspanya arasında mevcut olan dostluk bağlarını kuvvetlendirmek ve iki memleket arasında tehdüd edecek ihtilâfları umumî hukuku düvelin en yüksek esaslarına göre halletmek arzusunda bulunan Türkiye Reisiümhuru Hazretleri ve Haşmetlû İspanya Kırallığı Hazretleri bu bapta bir muahede aktine karar vermişler ve murahhasları olarak:

Türkiye Reisiümhuru Hazretleri:

Hariciye Vekili İzmir Meb'usu Doktor Tefik Rüştü Beyefendiyi,

Haşmetlû İspanya Kırallığı Hazretleri:

İspanya Maslahatgüzarı Hukuk Doktoru Müsyü Manuel del Moral y Perez Aloe

yi tayin etmişler ve murahhaslar bu bapta mezuniyet vesikalarını yekdiğerine tebliğ ile usul ve kaidesine muvafık bularak âtideki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde — 1

Yüksek Âkitler Türkiye ile İspanya arasında tehdüd edecek olan ve alelâde diplomasi usulleriyle halledilmeyen her ne mahiyette olursa olsun bileümle hukukî ve adlî ihtilâflar muslihane surette ve işbu muahede ile derpiş edilen usullere nazaran hal ve tanzim eylemeği müteakiben taahhüt ederler.

Bu anlaşma bittabi Yüksek Âkitlerin yekdiğerine karşı herhangi bir tecavüz harbini millî siyasetleri silâhı olarak kullanmaktan veya diğeri aleyhine müteveceih tecavüzkâr bir itilâfa dahil olmaktan feragati tazammun eder.

BİRİNCİ KISIM

Hukukî ihtilâflar

Madde — 2

Üzerlerinde Âkitlerin karşılıklı bir hakkı ret veya inkâr iddiasında buldukları ve alelâde diplomasi usulleriyle muslihane halledemedikleri her ne mahiyette olursa olsun Yüksek Âkitler arası-

daki bütün hukukî ihtilâflar, ya Beynelmîl Daimî Adalet Divanında veyahut bir hakem mahkemesinin hükmüne arz edilecektir.

Yüksek Âkitler arasında mer'î diğer mukavelenamelerle, halleri için hususî bir usul derpiş edilmiş olan ihtilâflar işbu mukavelenameler ahkâmına tevfikân hallolunacaktır.

Madde — 3

Beynelmîl Daimî Adalet Divanı huzurundaki veya Hakem Mahkemesi huzurundaki usul ve muameleden evvel ihtilâf bir uzlaşmaya müncer olmak maksadile işbu muahedeye tevfikân teşkil edilen Daimî Uzlaşma Komisyonu unvanını haiz Beynelmîl Daimî bir Komisyona âkitler tarafından müttefikân tevdi olunabilecektir.

Madde — 4

Eğer bir ihtilâfın mevzuu Âkitlerden birinin dahilî kanun ve nizamlarına nazaran millî mahkemelerin salâhiyetine teallûk ediyorsa, salâhiyettar adlî makam marifetile menkul bir müddet zarfında kat'î bir hüküm verilmeden evvel ihtilâfın işbu muahede ile derpiş edilen usul ve muameleye arz olunmasına bu Âkit itiraz edebilecektir.

Madde — 5

Daimî Uzlaşma Komisyonu beş âzadan mürekkep olacaktır. Âkitlerden her biri istediği bir komiseri tayin edecek ve Âkitler müttefikân diğer üç komiseri ve bu üç komiser arasında komisyon reisini intihap edeceklerdir. Bu üç komiser ne Âkitlerin tebaasından olacak, ne ikametgâhı Âkitler ülkesinde bulunacaktır. Her üçü ayrı tabiiyette bulunacaktır.

Komiserler üç sene müddetle tayin olunacaktır. Komisyon âzasından birinin memuriyeti müddetinin inkızasında yerine yeni bir komiser tayinine tevessül edilmemişse memuriyetleri üç senelik bir devre için temdit olunmuş at ve telâkki olunacaktır; maahaza üç senelik müddetin inkızasında Âkitler reis vazâifini Komisyonun müştereken intihap edilmiş üç âzasından diğer birine devretmek hakkını muhafaza ederler.

Cereyan etmekte olan bir usul ve muamele esnasında memuriyet müddeti münkazi olan bir âza, halefi tayin edilmiş olsa bile, usul ve muamele hitam buluncaya kadar, ihtilâfın tetkikine iştirakte devam eyliyecektir.

Uzlaşma Komisyonu âzasından birinin ölümü veya çekilmesi halinde mümkün olursa müteakip üç ay zarfında ve herhal ve takdirde komisyona bir ihtilâf tevdi edilir edilmez, memuriyet müddetinin bakryesi için yerine yeni bir âza tayinine tevessül olunacaktır.

Madde — 6

Daimî Komisyon işbu muahede tasdiknamelerinin teatisini takip eden altı ay zarfında teşkil olunacaktır.

Müttefikân intihap olunacak âzalar işbu müddet zarfında tayin olunamazsa veya münhalâta yenden âza intihabı halinde âzalığın inhilâlinden itibaren üç ay müddet zarfında yeni âza tayin edilmezse, başka ihtilâflar olmadığı takdirde, icap eden tayinlerin icrası İsviçre Konfederasyonu Reisinden (veya Haşmetlu Felemenk Kraliçesi Hazretlerinden) rica edilecektir.

Madde — 7

Daimî Uzlaşma Komisyonuna müracaat keyfiyeti müttefikân hareket eden Âkitlerin beraberce reise bir istida vermeleri suretiledir.

İstida ihtilâf mevzuunu muhtasaran anlattıktan sonra, Komisyondan, bir uzlaşmağa vardıracağı her türlü tedbirlere müracaat eylemesi talebini ihtiva edecektir.

Madde — 8

Bir ihtilâfın Komisyona tevdi edildiği tarihten itibaren on beş gün zarfında Âkitlerden her biri kendisi tarafından tayin edilen daimî âzayı bu ihtilâfın tetkiki için bu işte ihtisası olan bir kimse ile istihlâf ettirebilecektir.

Bu hakından istifade eden Âkit keyfiyeti derhal diğer Âkide ihbar edecektir; diğer Âkitte bu takdirde ihbarnamenin kendisine vürudundan itibaren on beş gün zarfında aynı hakkı istimal etmek salâhiyetini haiz olacaktır.

Her Âkit kendi tarafından tayin olunup hastalık veya her hangi diğer ahval neticesinde Komisyon işlerine muvakkat surette iştirake manii bulunan daimî âza yerine derhal muvakkaten bir âza muavini tayin etmek hakkını muhafaza eder.

Uzlaşma Komisyonunun Âkitler tarafından müttefikan tayin olunmuş âzalarından birinin hastalık veya diğer ahval neticesinde komisyon işlerine iştirakine muvakkat bir surette bir manii olduğu halde yerine kaim olacak bir âza muavini tayin için anlaşacaklardır. İşbu âza muavini âzalıgım muvakkaten inhilâlinden itibaren bir ay zarfında tayin olunmazsa işbu muahedenin altıncı maddesine tevfikian muamele olunacaktır.

Madde — 9

Daimî Uzlaşma Komisyonunun vazifesi muhtelifünfih meseleleri tavzih edecek bu uğurda faideli malûmatı tahkikat yolile veya başka bir şekilde toplamak ve Âkitleri uzlaştırmaya gayret eylemektedir. Komisyon meseleyi tetkik ettikten sonra muvafık gördüğü hal tarzlarını Âkitlere izah edebilir ve bu hususta fikirlerini beyan için kendilerine bir mühlet verebilir.

Komisyon mesaisini müteakıp, ahvale göre, ya Âkitlerin uzlaştığını gösteren ve mevcut ise uzlaşma şartlarını ihtiva eden veyahut uzlaşma imkânı bulunmadığını kaydeyliyen bir zabıtname tanzim eder .

Komisyon mesaisi, Âkitler başka türlü bir karar vermedikçe, muhtelifünfih meselelerin tevdi gününden itibaren altı ay zarfında nihayete ermiş bulunacaktır.

Âkitler uzlaşmazlarsa, Âkitler tarafından serbestçe tayin edilen iki komiser itiraz etmedikçe, Komisyon, âzasından birinin reyini ihtiva eden bir raporun derhal neşrini emredebilecektir.

Madde — 10

Hilâfına hususî bir hüküm olmadıkça Uzlaşma Komisyonu mesai usulünü bizzat tanzim edecek ve bu usul behemehal mürafaa şeklinde olacaktır.

Tahkikat hususunda Komisyon müttefikan başka türlü bir karar veremezse beynelmilel ihtilâfların muslihane halline dair 18 teşrinievvel 1907 La Haye mukavelenamesinin üçüncü faslı «Beynelmilel Tahkikat Komisyonları» ahkâmına ittiba eyliyecektir.

Madde — 11

Âkitler arasında hilâfına ittifak olmadığı takdirde Uzlaşma Komisyonu, reisinin irae ettiği mahalde içtima eyliyecektir .

Madde — 12

Uzlaşma Komisyonunun mesaisi ancak Âkitlerin muvafakatile Komisyon tarafından ittihaz olunmuş bir karar üzerine alenî olabilir.

Madde — 13

Âkitler Uzlaşma Komisyonu nezdinde kendileri Komisyon arasında mutavassıt hizmetini gören ajanlar tarafından temsil edileceklerdir; bundan maada, Âkitler kendileri tarafından bu husus için

tain edilen müşavir ve mütehassısların yardımına müracaat edecekleri gibi şahadetini kendilerince faideli addettikleri her türlü eşhasın Komisyonea istimanı talep eyliyebileceklerdir.

Komasyon dahi her iki tarafın ajanlarile müşavir ve mütehassıslarından şifahî izahat talebetmek ve herhangi bir şahsı Hükümetinin muvafakatile celp ve istima eylemek salâhiyetini haiz olacaktır.

Madde — 14

İşbu muahede hilâfına hüküm olmadıkça Uzlaşma Komisyonunun mukarreratı ekseriyeti âra ile ittihaz olunacaktır. Reylerin tesavisi takdirinde reisin reyi racih olacaktır.

Madde — 15

Âkitler Uzlaşma Komisyonunun mesaisini kolaylaştırmağı ve alehusus mümkün olabilen en büyük miyasta kendisine bütün vesaiki ve faideli malûmatı vermeğı ve Komisyonun memleketleri dahilinde kanunlarına tevfikân şahitler veya mütehassıslar celp ve istima eylesesini, vak'a mahalline gitmesini temin için malik oldukları bütün vasıtaları kullanmağı taahhüt ederler.

Madde — 16

Uzlaşma Komisyonunun mesaisinin devamı müddetince komiserlerin her birine miktarı Âkitler arasında müttefikân tesbit edilecek bir tazminat verilecektir. Her Hükümet kendi masarifini ve birinci fıkrada derpiş edilen tazminat müşterek masraflar meyanında dahil olma küzere, Komisyonun müşterek masraflarından müsavi hisseyi deruhte edecektir.

Madde — 17

İhtilâfı Daimî Uzlaşma Komisyonu huzuruna sevkeden bir tesviye suretinin fikdanı halinde ve böyle bir tesviye sureti mevcut olupta Daimî Uzlaşma Komisyonu huzurunda uzlaşmadığı takdirde hukukî ihtilâf tahkimname ile, gerek istatüsünde derpiş edilen usul ve muameleler ve şartlar dairesinde beynelmîl ihtilâfların muslihane halli hakkındaki 18 teşrinievvel 1097 tarihli La-Haye mukavelenamesile derpiş edilen usul ve muameleler ve şartlar dairesinde bir Hakem Mahkemesine arzolanabilecektir.

Adlî tesviye talebi Âkitlerden birine tebliğ edildiğı günden itibaren üç ay zarfında tahkimname tanzim edilmezse her Âkit bir ay evvel haber vermek şartile ihtilâfı istida ile Daimî Beynelmîl Adalet Divanı huzuruna doğrudan doğruya tevdi edebilecektir.

İKİNCİ KISIM

Adlî itilâflar

Madde — 18

İki Yüksek Âkit Hükümet arasında münazalı olupta alelâde diploması usullerile halledilemiyerek işbu muahedenin ikinci maddesinde derpiş edildiğı veçhile bir hükümle halli çaresi araştırılmıyan ve Âkitler arasında mer'i bir muahede veya mukavele ile haklarında bir hal ve tesviye usulü şimdîye kadar derpiş edilmemiş bulunan bütün meseleler Daimî Uzlaşma Komisyonuna tevdi olunacaktır.

İşbu muahedenin 7 ilâ 16 mer maddelerinde münderiç usul ve muamele tatbik olunacaktır.

Maahaza Komisyona takdim edilecek istida hakkında Âkitler itilâf edemezlerse bunlardan biri veya diğeri bir ay evvel haber vermek suretile meseleyi mezkûr Komisyona doğrudan doğruya tevdi etmekte muhtar olacaktır.

İstida Âkitlerin yalnız birinden sadır oluyorsa bu Âkit tarafından muhasım diğer Âkide bilâ mühlet tebliğ olunacaktır.

Madde — 19

Âkitler uzlaşmazlarsa adi ihtilâf Âkitlerden birinin veya diğerinin istidasile, hakkında bir hukuku düvel kaidesi tatbik edilmediği takdirde, nasafat dairesinde hükmetmek salâhiyetini haiz olan bir Hakem Mahkemesinin kararına arz olunacaktır.

Başka türlü kararlaştırılmamış ise bu Mahkeme, Uzlaşma Komisyonlarının teşkili için işbu muahedenin 5 inci ve 6 mer maddelerinde derpiş edilen usule tevfikân tayin edilecek beş âzadan mürekkep olacaktır. Mahkeme hakem talebini takip eden altı ay zarfında teşkil edilecektir.

Hakem Mahkemesinin kararı Âkitler için mecburî olacaktır.

Madde — 20

Aralarında mahkemeye müracaat lüzumu hasıl olduğu takdirde Âkitler ihtilâfın mevzuu ve usul ve muamelenin şekilleri hakkında hususî bir tahkimnameyi hakem talebini takip eden altı ay zarfında tanzim etmeği taahhüt ederler.

Bu tahkimname muayyen müddet zarfında tanzim edilmezse Âkitlerden biri veya diğerinin alelâde istida yolu ile Mahkemeye müracaat etmeğe hakkı olacaktır. Bu halde Mahkeme usul ve muameleyi bizzat kendisi tesbit edecektir.

Madde — 21

İşbu muahedenin hükümleri, Âkitlerden birinin fikrine göre Hukuku Düvel kaidelerine nazaran münhasıran hakkı hakimiyetine teallük eden veya aralarında meriyülicra muahedeler mucibince salâhiyeti münhasiresine dahil bulunan ihtilâflara tatbik olunmaz.

Maahaza diğer Âkit bu meselei mütekaddimeyi bir karara raptettirmek için Beynelmîl Daimî Adalet Divanına müracaat edebilecektir.

Madde — 22

Uzlaşma usul ve muamelelerinin, adli tesviye usul ve muamelelerinin veyahut hakem usul ve muamelelerinin devam ettiği müddetçe Âkitler, Uzlaşma Komisyonu tekliflerinin kabulüne veya Beynelmîl Daimî Adalet Divanı kararının veya Hakem Mahkemesi hükmünün icrasına hâlel getirecek mahiyette olan her hangi bir tedbir ittihazından tevakkî edeceklerdir.

Madde — 23

Beynelmîl Daimî Adalet Divanı veya Hakem Mahkemesi, Âkitlerden birinin adli makamı veya her hangi bir makamı tarafından verilen bir kararın Hukuku Düvele tamamen veya kısmen muhalif olduğunu tesbit ederse ve bu Âkidin hukuku esası mevzubahs kararın netayıç ve avakibini idarî yollarla izaleye müsait olmaz veya ancak gayri kâfi surette müsait olursa, hukukî veya hükmi karar mutazarrır olan tarafa verilecek tazminatın nev'i ve şumulünü tayin edecektir.

Madde — 24

Hilâfında bir anlaşma olmadıkça işbu muahedenin tefsir veya icrası hususunda tahaddüs edilecek ihtilâflar alelâde istida yolile Beynelmîl Daimî Adalet Divanına doğrudan doğruya tevdi olunacaktır.

Madde — 25

İşbu muahede Büyük Millet Meclisinin tasvibi ile Türkiye Reiscümhuru Hazretleri tarafından

ve İspanya'da mer'î ahkâm ile tesbit edilmiş bulunan eşkâl ve muamelâtın ifasından sonra Haşmetlü İspanya Kırallı Hazretleri tarafından tasdik olunacaktır.

Tasdiknameler en kısa bir müddet zarfında Ankara'da teati olunacaktır.

Madde — 26

İşbu muahede tasdiknamelerin teatisi tarihinde mer'iyete girecek ve mer'iyete girdiğinden itibaren on sene müddetle muteber olacaktır. Bu müddetin hitamından altı ay evvel mefsuhiyeti ilân edilmezse yeniden on sene bir müddet için temdit edilmiş addolunacak ve temdit şekli bu tarzda devam edecektir.

İşbu muahedenin inkizasında muallâk bir uzlaşma, adlî tesviye veya hakem usulü ve muamelesi mevcut ise bu usul ve muamele, neticeeleninceye kadar, seyrini takip edecektir.

Balâdaki mevadî tasdik etmek üzere isimleri yukarda zikredilen murahhaslar işbu muahedeyi imza etmişler ve mühürlemişlerdir.

Ankarada iki nîsha olarak bin dokuz yüz otuz senesi nisanın yirmi sekizinci günü tanzim kılınmıştır.

Dr. T. Rüştü

*Manuel del Moral
y Perez Aloe*

Mektuplar

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti bu günkü tarihle imza edilen Türkiye - İspanyol uzlaşma ve hakem muahedesinde hakem makamı tarafından isdar olunacak muvakkat muhafaza tedbirlerine mütedair ahkâmın mefkudiyeti, Beynelmîl Daimî Adalet Divanı tarafından, istatüsünün 41 inci maddesinin tatbikına mani olamayacağı ve ihtilâf bilhassa teşekkül etmiş bir hakem mahkemesine havale edilmiş olduğu takdirde bu mahkeme dahi kendisine arzedilmiş olan ihtilâfın, bittabi Türk-İspanyol muahedesini ile tayin edilmiş hudutlar dahilinde olması şartile, mahiyeti ne olursa olsun, Divanı Adalet istatüsünün 41 inci maddesi ahkâmına tevfikân muhafaza tedbirleri tatbikını emretmek hususunda serbest olacağını beyan eder.

Ankara, 28 nisan 1930

Dr. T. Rüştü

İspanya Kırallığı Hükûmeti bu günkü tarihle imza edilen İspanyol - Türk uzlaşma ve hakem muahedesinde hakem makamı tarafından isdar olunacak muvakkat muhafaza tedbirlerine mütedair ahkâmın mefkudiyeti, Beynelmîl Daimî Adalet Divanı tarafından istatüsünün 41 inci maddesinin tatbikına mani olmayacağı ve ihtilâf bilhassa teşekkül etmiş bir hakem mahkemesine havale edilmiş olduğu takdirde bu mahkeme dahi kendisine arzedilmiş olan ihtilâfın, bittabi İspanyol - Türk muahedesini ile tayin edilmiş hudutlar dahilinde olması şartile, mahiyeti ne olursa olsun, Divanı Adalet istatüsünün 41 inci maddesi ahkâmına tevfikân muhafaza tedbirleri tatbikını emretmek hususunda serbest olacağını beyan eder.

Ankara, 28 nisan 1930

Manuel del Moral y Perez Aloe

<i>Cümhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	<i>3 - VI - 1930 ve 1/714</i>
<i>Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cümhuriyet Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	<i>4 - VI - 1930 ve 4/312</i>
<i>Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları</i>	:	<i>Cilt Sayfa 19 238,269 20 3,12,15:17</i>

Bu kanunla ilişiği olan kanunların numaraları: